

שנייה חסידים

ליקוט דברי תורה והנהגות מפי ספרים וסופרים
מרבתינו הקדושים מאמשינאו

פרשת משפטים תשפ"ה ♦ גליון רט"ו

שיחות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

סוד מרע ועשה טוב

איתא מהבעל שם טוב (צוואת הריב"ש קכ"א), על ארבעה אבות נזיקין המזכרים בפרשה, השור והבור והמבעה וההבער, שאלו רומזים גם על ארבעה אבות נזיקין בנפש האדם, והמה, 'השור' הוא מלשון 'אשור' וכן 'שור' כי אולת ידיו, שהוא ראג'ה והסתכלות, דהיינו שמירת העינים, 'הבור' הוא עם הארץ והולך בטל, מלשון שדה בור שאינה חרושה וזרועה, כמו אין הבור ירא חטא, המבעה (לדעה א') הוא 'שן' רומז לתאות אכילה, ו'ההבער' זה אש הכעס.

ובהקדמת הספה"ק תפארת שמואל מובא שערך לראשונה את שולחנו בשבת קודש פרשת משפטים שנת עת"ר, כשלושה שבועות אחרי הסתלקות אחיו הישימח ישראל זי"ע, ופתח ואמר: דוד המלך מבקש מה' בתהלים (פרק קי"ט) 'דרך שקר הסר ממני, ותורתך חנני', מתחילה ביקש להסיר ממנו דרך שקר, רק לאחר-מכן הוסיף והתפלל 'ותורתך חנני', שיזכה לקבל תורה עם אמת ע"כ. והביא התעוררות גדול כדיבוריו אלו.

ועל פי האמור אפשר לפרש, שמצאנו ג' אופנים של נזק השור: קרן, שן ורגל, וכן יש ג' חלוקות אלו גם בנוקי העין. 'קרן' כולל בתוכו כל האופנים של כוונתו להזיק, היינו זה שעובר חטאים בפשיעה, 'שן' יש הנאה להזיקו, רומז לזה שאינו יכול להתגבר על תאוותיו, ויש 'רגל' שהזיקו מצוי, היינו אף בלי כוונה לנזק ובלי הנאה להזיקו, אלא סתם הולך בטל כבהמה, על כן אינו משים ליבו איך שנופל מן הפח אל הפחת. והם ג' דרכי הנזק שעלולים להיות. ובזה נוכל לפרש 'דרך שקר' הסר ממנו, 'שקר' ר"ת שן קרן רגל. ועל ידי זה שהאדם נשמר מנזקי הנפש יוכל לקבל קדושת התורה, וזהו ותורתך חנני. כלומר בזה שהאדם נזהר מקלקול, נעשה כלי ראוי לקבל את הקדושה.

וההכנה להינצל מכל המזיקין, מתחיל בזה שמכניסים את ההשתוקקות לדברים שבקדושה, וכדאיתא בשפת אמת (לקוטים ר"ח אדר) לענין מחצית השקל, שעל ידי הנדיבות של האדם להשי"ת, מתבטלים התאוות והרצונות שאינם טובים, וכשנעשה בן חורין מתאוות היצה"ר, בא לידי שמחה.

(מתוך ליל שב"ק פרשת משפטים - שקלים תשפ"ג)

דברות קודש

הצדיק מגלה את האמת

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא. א.). ופי' אאזמו"ר מרן הרה"ק ר' מנחם זי"ע שהניח את המשפטים כחומת ברזל לפניהם, שלא יוכלו לעבור עכד"ק.

ויש לבאר, אמאי היה צריך משה לשים לפניהם כחומת ברזל, הלוא הם דברי אלוקים חיים, ומה צריך להוסיף על כך? וי"ל דהנה הענין של דביקות בצדיקים הוא, שהנפש מצד עצמה חושקת לדבק בעליונים, רק החומר מעכב. ולזה צריך צדיק, שגם לו יש חומר, והוא מראה איך להגביר את הצורה. שכן לפי האמת, אם רואין כל עניני עוה"ז כדבעי, אז אין באין לידי חטא, דהא הטבע נטבע עפ"י חוקי התורה, וכמו שאמרו חז"ל עה"פ לקל גומר עלי וכו' שהטבע משועבד לתורה, אלא היצה"ר מסתיר את האמת. וזהו כח הצדיק להשפיע להכיר את האמת מבלי לטעות, ובזה מקשר כללות ישראל לה'. וזהו ענין אשר תשים לפניהם, שגילה עיניהם להכיר את הדרך האמיתי, עד שלא יכלו לשנות מזה. ואכן לאמיתו של דבר, אצל כל אחד מישראל, אם אין מקלקלין אותה, יש הארה קטנה מזה הבחינה, וכמו שאמרו חז"ל עבר ושנה נעשה לו כהיתר, שרק אחר שחטא אז רואה בזה היתר, היינו שבעצם כל איש ישראל רואה עיכוב לעבור רצונו ית'.

וזהו 'ואלה', וי"ו מוסיף, שעד עתה כל הדברים שנאמרו בסיני קבלו בגילוי, שכן ישראל היו אז במדריגה של כלות הנפש, כמ"ש ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות, ולכן יכלו לקבל בעצמם, אבל עתה שצריך לירד ממדריגה זו ולעבוד את ה' במדריגה פשוטה, וכמו שפי' הרה"ק מקאצק זי"ע עה"פ ואנשי קודש וכו' 'מענטשליך הייליג', שצריך לעבוד את ה' בתוך הגשמיות, וזה אינו קל, ולזה היו צריכים ל"רבי" שיורה להם דעה איך להאיר בתוך הטבע ג"כ.

ולזאת נאמר 'ואלה' מוסיף על ענין ראשון, שהניח לפניהם את המשפטים באופן חזק כזה, כדי להנחותם הדרך שיוסיפו עתה לשמוע את

דבר ה', כמו בעת ששמעו מקודם בסיני כשהיו במדריגה גדולה.

(כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע)

להתקרב אל ה' ע"י התורה

וכי יפקה (כב. טו). ס'איז געווען די גאסטעניגער רבי זי"ע, האט ער געגעסען מיט די חסידים א סעודה, אין מיטען סעודה איז ער אוועק געגאנגען און זיך געזעצט לערנען. איז די אלטע קאצקער רבי אריין געקומען, און געזאגט, שטייט אין די לשון הזוהר: זכאין אינון צדיקא דאשתדלי באורייתא, אויף 'כי יפתה' מאכט די תרגום 'ארי ישדל', אז ס'דא אסאך דרכים, אבער 'זכאין אינון דאשתדלי', 'ישדל' איז די טייטש איבער גערעדט, וואס זענען איבער גערעדט 'באורייתא' - אין לערנען. [פי' שדייקא התורה לוקח את לבם].

(הרה"ק רבי יצחק זי"ע)

רבינו אמר 'תורה' זאת בשם גיסו הרה"ק ר' אלימלך ווישקאווער, שהיה נכד ווארקי וקאצק, וידוע שרבינו ז"ל היה אומר הרבה פעמים 'אין אמשינאוון האט מען געהאלטען אז דאס בעסטע חסידיש ספר איז גמרא מיט תוספות... והיה מדגיש את לשון המשנה (אבות ה') בן בג בג אומר הפך בה והפך בה דכלה בה, ובה תחזי, וסיב ובלה בה, ומנה לא תזוע, שאין לך מדה טובה הימנה. וכמו"כ ראוי לציין דברי רבינו ז"ל באמרי קודש (ח"ב דף קס"ג) על המדרש בחוקותי: אם בחקותי תלכו הה"ד (תהלים קיט) חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבש"ע בכל יום יום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. וצריכים להבין מה רצה דוד להשמיע בזה, והביאור הוא דר"ל אז מען דארף נישט צולייגען צו די תורה, פון פרומקייט ווערט גארנישט, נאר פשוט זיצען לערנען... היינו שדוד היה תמיד חושב מחשבות איוהו דרך בעבודת ה' שיאחז דרכו, ובכל פעם בא למסקנא 'ואשיבה רגלי אל עדותיך' שרק ע"י התורה יכולין לעבוד את ה'.

בדרכי רבותינו

מֵרֵן הַרְה"ק רַבִּי יוֹסֵף מֵאַמְשִׁינְאוּ זי"ע (ה')

השבת הראשונה כרבה של אסטראווע

שבתו הראשונה באסטראווע נזכרת על ידי תושבי העיר בחרדת גיל, כשבת מעין עולם הבא. התפילות ועריכת השולחנות של האדמו"ר הגדול רבי מנחם מאמשינאווע, נחרתו עמוק בזכרונם של יהודי אסטראווע. לרגע קט נדמה היה לכולם שהעיר אשר גודלה וחונכה על ברכי ה"התנגדות", הפכה בין רגע לעיר שכולה חסידות.

זמן רב לפני המועד שנקבע לדרשתו של הרב, נתמלא בית הכנסת המונים, ורבים מהבאים לדרשת הרב נאלצו להישאר בחוץ, מחוסר מקום. כשפתח הרב בדרשתו השתררה דומיה. עולמות שלמים של תורה וחסידות העביר לפני השומעים, שעמדו עם פיות פעורים ובלעו כל מילה שיצאה מפיו. פניו היקרים והאציליים הביעו רוך ועודן, מלא חן וחסד. כיד השם הטובה עליו התפלפל בדברי ראשונים ואחרונים, לשביעות רצונם המלאה של הלמדנים הליטאיים ובעלי הנפש החסידיים. וכשהגיע לחלק הדרוש והאגדה, זלגו עיני השומעים דמעות.

כשסיים הרב את דרשתו, פרצו ההמונים בקול שאגת ארי: מזל טוב! מזל טוב!

מ"מתנגדים" - לחסידים נלהבים...

הרבה מתנגדים היו באסטראווע לרב החדש בנו של הרבי מאמשינאווע, ונימוקם עמם: **א.** הוא צעיר לימים בן כ"ח. **ב.** הוא חסיד. **ג.** הוא בן של 'רבי'. (כאמור ישבו מתנגדים אלו ועסקו בתורה כל היום כשהם מעוטרים בטלית ותפילין, עד שהיו מכונים בשם 'טו"ת'ניקעס' [טלית-ותפילין'ניקעס]). אגב, בין בני העיר היה החסיד רבי בן ציון אסטראווער, שעוד בילדותו כשהיה בן עשר שנים הכיר את הרה"ק מווארקיי והרה"ק מקוצק, והוא היה בין התומכים לקבלת מרן מהר"י כרב אב"ד שם.

בהגיעו לעיר בפעם הראשונה, בא בגפו בלי משפחתו ובלי מלווים וגבאים, ואמר אז לבני העיר: "לא באתי לשם מחלוקת - רק אימרו לי אם רצונכם בי או לא?" לימים כאשר סיפר זאת מרן הרה"ק רבי יצחק זי"ע הוסיף ואמר: "הערהליכע מנטשען זענען זיי גיווען", [תרגום: הם היו אנשים ישרים ויראים], והסכימו כולם פה אחד למנותו כרב עליהם. תוך דרשתו הראשונה אמר לפרש: "שופטים ושוטרים תתן לך וגו', אשר ה' אלקיך נתן לך" וגו', כלומר: שתראה למנות שופטים כאלו "ואס געבען אין דיר אריין דעם ה' אלקיך" [תרגום: שיש בכוחם לנטוע אלוקותו ית' בקרבך].

באותם ימים של ראשית רבנותו, קרה פעם שנכנס לבית המדרש ואברך אחד מהמתנגדים לא קם מפניו. ורבי נחמן גולדברג - שאף הוא היה בתחילה מהמתנגדים - סטר לאותו אברך על פניו...

במרוצת הזמן נעשו הרבה מהם אדוקים ברבם החדש, עד שעם פטירת אביו מרן מהר"ם, כשעמד מרן מהר"י לחזור לאמשינאווע, היו יללות גדולות באסטראווע - שלא רצו שיעזבם בשום אופן, והבטיחו שיעשו לו כל מה שיש ברצונו ובלבד שישאר באסטראווע...

אגב, הרבה מאותם מתנגדים נסעו אח"כ כחסידים לאמשינאווע כשעלה מרן הרה"ק רבי יוסף זי"ע לשבת על כסא אביו באמשינאווע.

רב תקיף ואב רחמן

באסטראווע התמסר כולו לציבור, דאג את דאגותיהם של אנשי הקהילה ושמוח בשמחותיהם. ביסס את החינוך המקורי המסורתי על אדני התורה והיראה, שיכלל והקים מקוואות, שקד על תקנות בנות ישראל, השיא יתומים ופקח אישית על מצב הכשרות. בימיו לא היה כלל חילול שבת בעיר, וכל החנויות סגורות היו מכניסת השבת ועד צאתה.

יגיעתו בתורה

את לילותיו באסטראווע הקדיש ללימוד התורה, ואת הימים לדאגת הציבור. עיונו בספרים בלילות גרם לו מחלת עיניים רצינית, מחלה אשר ממנה סבל כל ימי חייו. טובי הרופאים שטיפלו במחלתו לא הצליחו להחזיר את ראייתו הלקויה לתקינה, עם זאת, מטעמים כמאוסים, לא הרכיב משקפיים מימיו.

האמת והשלום אהבו

בעת עלותו על כס הרבנות באסטראווע, כאמור במאמר הקודם בארוכה, נשאר שני "מתנגדים" קשוחים מהצד, הם לא האמינו שרב חסידי מסוגל לנהל את רבנותו בהתאם לדרכי ההוראה המקובלים, ולכן לא הושיטו לו את ידם לשלום, עד אשר העמידו במבחן את ישרו האישי.

שני ה"מתנגדים" העמידו פנים כאילו קיים ביניהם דין ודברים בעניני ממונות, וכתוצאה מכך הזמין התובע את הנתבע לבוא ולהתדיין בפני הרב. שליח בית הדין הזמין את הנתבע להופיע בפני הרב, אך הלה סירב. כאשר בא אליו השליח בפעם השניה להזמין לדין תורה ולא נענה להזמנה, ויתר הרב על כבודו, ובלווית שמשו הלך לביתו של הנתבע להזמין אישית להתייצב לדין...

כשראו המתנגדים את צדקתו וענותנותו של הרב, קבלו עליהם נזיפה, ולא זו בלבד שהשלימו עמו, אלא שהאויבים נהפכו לידידים אמיתיים, ובמרוצת הזמן גם לחסידים.

(המשך יבוא בשבוע הבא אי"ה)

הליכות והנהגות

מספר המנהגים 'משמרת הקודש' ומכתבי חסידים

תפילין (ה')

כ"ק אדמו"ר שליט"א מורה לבחורי הבר מצוה איך שבתפילין של ראש יש שני שיני"ן. באחד יש ג' ראשין, ובשני ד' ראשין, והוא רומז לתרי"ג מצוות, כי ב' שיני"ן מספר ת"ר, וכשקוראין שתי השינין כתיבה אחת הרי מספר 'שש', ועוד שבעה ראשים, הרי זה יחד תרי"ג. וכן שבתפילין 'של ראש' יש אות שי"ן, ובקשר של ראש כמין דלי"ת, וכמין יו"ד ב'של יד', ויחד משלימין האותיות לשם ש-ד-י.

א. ראה עטרת זקנים בגליון השו"ע סימן כ"ה: ובשעת הנחתן יזכור כוונתן וגם צריך להסתכל לב' שיני"ן וכו'. ומקורו טהור **בוהר הק'** (רע"מ ח"ג רעד, א) כל מאן דבעי לאנחא תפילין דרישא מבעי ליה לאסתכלא באינון תרי שיני"ן, דאינון רמיזין לאינון שבע זיינין דאית בהון רמז רזין סתימין עמיקין רמיזין.

ב. שולחן ערוך (או"ח סי' לב, נב).